

DYSLEXIE, SCHOOL & GEZONDHEIDSZORG

EEN DRAAIBOEK VOOR SCHOLEN

1

DE EERSTE SIGNALEN

Welke signalen van achterstand kan ik herkennen?

Wanneer een leerling onderpresteert op lezen en/of spellen, hoeft er nog geen sprake te zijn van dyslexie. Het is belangrijk om een aantal zaken na te lopen:

- Is de instructie minder aangeslagen door omstandigheden op school (minder of versnipperde instructietijd, een nieuwe methode) of bij de leerling (langdurig (ziekte)verzuim, concentratieproblemen, veranderde situatie thuis)? De vraag die hierbij gesteld kan worden is: Hoe scoort de rest van de groep?
- Zijn er, terugkijkend, signalen die wijzen op een mogelijk vorm van dyslexie (denk bijvoorbeeld aan de (taal)ontwikkeling in de kleuterperiode)? Komt dyslexie in de familie voor?

Welke toetsen kan ik gebruiken om achterstand vast te stellen?

Gericht toetsen en observeren bevordert een vroegtijdige signalering van achterstand op lezen en/of spellen bij leerlingen met leesproblemen en (mogelijk) dyslexie. De toetskalenders bij de Protocolen Leesproblemen en Dyslexie beschrijven welke toetsen op welk moment kunnen worden ingezet.

toetskalenders downloaden:

www.masterplandyslexie.nl > vergoedingsregeling > leerlingdossier.

meer lezen:

- Hanneke Wentink, Ludo Verhoeven & Maud van Druenen (2008, 2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 3*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 4*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Femke Scheltinga, Martine Gijsel, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2011). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wanneer en hoe ga ik in gesprek met de ouders?

Wanneer er sprake is van achterstand, nodigt u zo snel mogelijk de ouders uit voor een gesprek. In dit gesprek:

- informeert u de ouders over de achterstand van hun kind. Waarover gaat het precies?
Hoe ernstig schat u het in?
- bevraagt u de ouders op eventuele signalen die thuis zijn opgevallen en op de achtergrond van het kind.
Komt dyslexie in de familie voor?
- bespreekt u de mogelijke ondersteuning die de school kan bieden (en NIET kan bieden)
en de ondersteuning waar u voor de komende periode aan denkt;
- wijst u de ouders op mogelijkheden om meer informatie in te winnen (de website van het Steunpunt Dyslexie of het boekje Houvast bij leesproblemen en dyslexie);
- maakt u concrete afspraken met de ouders rond de ondersteuning in de komende periode;
- geeft u de ouders handvatten om hun kind thuis te ondersteunen. Wat kunnen ze doen?
Wat moeten ze zeker niet doen?

voor vragen:

Steunpunt Dyslexie, www.steunpuntdyslexie.nl / telefoon 0800 5010 (gratis).

meer lezen:

Arga Paternotte (2006), *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; leidraad voor ouders* (€ 14,95 / bestellen: www.balansdigitaal.nl > service & producten > boeken en brochures).

Hoe help ik ouders accepteren dat hun kind een achterstand heeft?

Vaak worden ouders er in groep 3 voor het eerst mee geconfronteerd dat het leren lezen van hun kind niet goed verloopt. Dit kan uiteenlopende emoties oproepen, die te maken hebben met het accepteren dat het niet goed gaat met hun kind. Zo kunnen ouders het probleem ontkennen en de oorzaak buiten hun kind leggen. Bij de leerkracht bijvoorbeeld, die niet goed lesgeeft. Die ontkenning kan omslaan in boosheid en vervolgens verdriet. Feitelijk gaat het hier om verschillende fases van het acceptatieproces.

In dit proces kunt u de ouders op een aantal manieren steunen.

- Organiseer een gesprek om de relatie met de ouders te herstellen.
- Laat ouders merken dat u luistert en niet oordeelt.
- Geef ouders de ruimte om hun emoties te uiten, bied een luisterend oor. Probeer niet te overtuigen.
- Stel duidelijke grenzen aan agressie, desnoods door het gesprek met een korte, krachtige motivering af te breken. Maak ouders verantwoordelijk voor hun gedrag wanneer zij grenzen hebben overschreden.
- Schakel de directie in. Besef dat boosheid van ouders zelden echt tegen de school is gericht.
- Houd openheid; geef ouders zicht op de toetsgegevens van het leerlingvolgsysteem en waarnemingen uit klassenobservaties. Geef ouders aan dat een *second opinion* mogelijk is.
- Behoud voldoende professionele distantie.
- Verwijs als het nodig is naar een hulpverlener.

Meer lezen:

Peter de Vries (2007). *Handboek ouders in de school*. Amersfoort: CPS onderwijsontwikkeling en advies.

2

EXTRA BEGELEIDING OP SCHOOL

Welke extra begeleiding bied ik leerlingen die achterblijven

Wanneer een leerling onvoldoende profiteert van het taalonderwijs dat de school biedt, zijn er globaal twee mogelijkheden om extra te ondersteunen: via verlengde instructie en begeleide inoefening (in de groep) en via intensieve begeleiding (buiten de groep).

- *Verlengde instructie en begeleide inoefening* kan klassikaal, in subgroepjes of individueel. Gemiddeld zal deze vorm van begeleiding voor ongeveer 25 procent van de leerlingen nodig zijn. Voorbeelden voor verlengde instructie en begeleide inoefening zijn te vinden in de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie.
- *Intensieve begeleiding* is nodig voor de ongeveer 10 procent van de leerlingen die onvoldoende baat hebben bij de extra ondersteuning binnen de groep. Veelal gebeurt dit individueel of in kleine groepjes buiten de klas. Hieronder geven we enkele voorbeelden.

De beide mogelijkheden voor extra begeleiding vormen de niveaus 2 en 3 van het organisatorisch continuüm van zorg.

Organisatorisch continuüm downloaden:

www.masterplandyslexie.nl > producten > beleid en voorlichting

Stappenplannen per leerjaar:

- Hanneke Wentink, Ludo Verhoeven & Maud van Druenen (2008, 2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 3*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 4*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Femke Scheltinga, Martine Gijsel, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2011). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Welke intensieve begeleiding kan ik leerlingen geven?

De vorm van begeleiding hangt af van de groep en van het moment in het schooljaar.

		Vorm van begeleiding	Voorbeelden van programma's
Groep 3	okt – jan	Multisensorieel aanbieden van letters	Leesladder
		Decoderen van klankzuivere woorden	Zuid-Vallei Zwaluw De Nieuwe Leeshoek
		Fonemisch bewustzijn	Ello Alle kinderen leren lezen
		Ondersteuning in de thuissituatie	Overstap

Vorm van begeleiding		Voorbeelden van programma's	
Groep 3	feb – apr	Letterkennis	Lettergroeiboek
		Decodeervaardigheden	Samen lezen
		Functioneel schrijven en spelling	Begeleiding van kinderen met spellingproblemen (Meulenhoff) Spellinghulp (Meulenhoff) Spelkwartier (Dijkstra) Goed spel (Cito) Speciale spellingbegeleiding (Malmberg) Spelling in de lift plus (Bekadidact) Zelfstandig spellen (Bekadidact) Spellingplan (Edudesk)
	mei – jun	Leesmotivatie	Biebbezoek
		Automatisering leesproces	Connect Vloeiend lezen Vooruit Lezen!

Wat de interventies in groep 4 betreft zijn er verschillende mogelijkheden, afhankelijk van de ernst van de lees- of spellingproblemen. Na het vaststellen van de lees- en spellingvaardigheid door middel van (genormeerde) toetsen en de keuze van de begeleiding zijn er verschillende interventies mogelijk die uitgevoerd kunnen worden door de leerkracht, de remedial teacher of een andere leesspecialist. In het algemeen geldt dat individuele instructie en uitbreiding van leertijd zijn bedoeld voor leerlingen met leesproblemen (in het Cito-leerlingvolgsysteem worden zij aangeduid als 'E-leerlingen'). In groep 4 gaat het om gemiddeld 10 procent van de leerlingen.

Vorm van begeleiding		Voorbeelden van programma's
Groep 4	Spellend lezen	Connect vloeiend lezen Klipper / Klipper-plus Toch nog leren lezen?
	Tempolezen	Ralfi (Repeated, Assisted, Level, Feedback en Instruction)
	Spellingproblemen	Begeleiding van kinderen met spellingproblemen (Meulenhoff) Door de bomen het bos zien (Teach tools) Hulpboek Spelling Groep 4 (Cito) Spelling in de lift Plus (Bekadidact) Zelfstandig spellen (Bekadidact) Zuid-Vallei Remediërend spellingprogramma (Giralis) Zo Leer je Kinderen Lezen en Spellén (Schraven, 2009)
	Begrijpend lezen / leeswoordenschat	Samenleesboeken Zoeklicht interactief

Voor de groepen 5 tot en met 8 zijn er interventies mogelijk op het gebied van technisch lezen, spelling en functionele geletterdheid (begrijpend en studerend lezen), stellen en woordenschat.

Beschrijvingen van de verschillende interventies per leerjaar:

- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 3*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Martine Gijsel, Femke Scheltinga, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2010). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 4*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Femke Scheltinga, Martine Gijsel, Maud van Druenen & Ludo Verhoeven (2011). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Hoe stel ik een handelingsplan op voor een interventieperiode?

In het handelingsplan komen in elk geval de volgende gegevens te staan:

- de beginsituatie;
- de hulpvraag;
- de doelstelling(en) van de interventieperiode (concreet, meetbaar);
- de manier waarop de doelstellingen worden bereikt (activiteit, materialen, organisatievorm, begeleider);
- de intensiteit van de begeleiding (aantal keer per week, aantal minuten per keer);
- hoe en wanneer wordt geëvalueerd.

Ook kan er in het handelingsplan staan hoe de ouders op de hoogte blijven van de vorderingen van hun kind (Op welke manier en hoe vaak voeren ouders en school overleg? Wie neemt hiertoe het initiatief?) en wat eventueel de afspraken zijn voor de ondersteuning thuis. Na de uitvoering wordt het handelingsplan geëvalueerd; daarvan wordt schriftelijk verslag gemaakt.

Meer lezen:

- www.postbus51.nl > Documenten en publicaties > zoeken op trefwoord: handelingsplan.
- www.steunpuntdyslexie.nl > Dyslexie op school > Onderbouw (groep 1-4) > Aanpak school > Handelingsplan.

Hoe breng ik ouders op de hoogte van het handelingsplan?

Ouders moeten altijd op de hoogte zijn van de extra hulp en aanpassingen die er mogelijk zijn voor hun kind en van wat zij eventueel thuis kunnen doen. Wanneer u het handelingsplan heeft opgesteld en door-
gesproken met de intern begeleider, nodigt u zo snel mogelijk de ouders uit voor een gesprek. In dit gesprek:

- informeert u de ouders over de aanleiding van het handelingsplan. Waarschijnlijk heeft u al in een eerder stadium gesproken over de achterstand van het kind, geïnformeerd naar de signalen thuis en de achtergrond van het kind, en verteld over de mogelijkheden voor ondersteuning op school;
- bespreekt u de ondersteuning die de school de komende periode gaat bieden aan de hand van het handelingsplan;
- laat u zo mogelijk de materialen zien die daarbij ingezet worden;
- laat u de ouders het handelingsplan ondertekenen voor akkoord;
- geeft u de ouders advies over hoe zij hun kind thuis kunnen begeleiden of ondersteunen. Denk aan de keuze van het leesmateriaal, het voordoen, samen lezen en het corrigeren van fouten;
- maakt u concrete afspraken met de ouders over hoe zij op de hoogte blijven van de vorderingen van hun kind;
- wijst u de ouders op mogelijkheden om meer informatie in te winnen (bijvoorbeeld de website van het Steunpunt Dyslexie of het boekje Houvast bij leesproblemen en dyslexie).

Steunpunt Dyslexie, www.steunpuntdyslexie.nl / telefoon 0800 5010 (gratis).

Arga Paternotte (2006), *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; leidraad voor ouders* (€ 14,95 / bestellen: www.balansdigitaal.nl > service & producten > boeken en brochures).

3

DYSLEXIEBEHANDELING NODIG?

Waarom vul ik het leerlingdossier dyslexie in?

Bij een vermoeden van ernstige dyslexie kunnen ouders hun kind aanmelden voor diagnostiek en behandeling. Het Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling (voor de zorg) stelt eisen aan de informatie die moet worden aangeleverd door de school. Het gaat hier om het leerlingdossier dat nodig is voor aanmelding bij de diagnosticus/ behandelaar (een gekwalificeerd gedragswetenschapper in de gezondheidszorg). Dit dossier is voorzien van argumentatie voor het vermoeden van (ernstige) dyslexie en ondertekend namens het bevoegd gezag van de school, de directie, om in aanmerking te komen voor vergoeding van de zorg. Ouders overhandigen dit dossier aan de diagnosticus wanneer zij hun kind aanmelden.

Hoe wordt een leerlingdossier dyslexie opgebouwd?

Het leerlingdossier opbouwen is niets anders dan gegevens verzamelen die u al eerder verzamelde (toetsresultaten) of op papier zetten (handelingsplan). Het leerlingdossier:

- geeft informatie over *drie achtereenvolgende meetmomenten*. Aan de hand van toetsgegevens toont u aan dat de betreffende leerling een achterstand heeft op het gebied van lezen en/of spellen (een E-score voor lezen of een D-score voor lezen én een E-score voor spellen);
- beschrijft welke *extra begeleiding* heeft plaatsgevonden tussen de meetmomenten, met als doel de achterstand in te lopen.

Het leerlingdossier baseert zich op de gegevens uit het leerlingvolgsysteem van de school. Dit zijn voor een deel standaardgegevens van toetsen die u bij alle leerlingen afneemt. Wanneer uit de standaard toetsgegevens blijkt dat een leerling zwak presteert op lezen en/of spellen, dan verzamelt u aanvullende toetsgegevens. Uit de meetmomenten volgt steeds een conclusie voor verdere begeleiding die de basis vormt voor de aanpak in de interventieperiode.

Hoe vul ik het leerlingdossier in?

Het leerlingdossier bevat:

- basisgegevens uit het leerlingvolgsysteem;
- een beschrijving van het lees- en spellingprobleem;
- signalering van het lees- en spellingprobleem: datum, toets (criteria, score), afgenomen door...;
- omschrijving van de extra begeleiding (doelen, duur, inhoud, organisatievorm, begeleider);
- resultaten van de extra begeleiding en beschrijving van gebruikte toetsen en normering;
- vaststelling van toenemende achterstand ten opzichte van de normgroep, met vermelding van gebruikte toetsen en normcriteria;
- argumentatie voor het vermoeden van ernstige dyslexie: aantonen van didactische resistentie na geboden begeleiding van voldoende intensiteit en kwaliteit;
- indien bekend, vermelding en beschrijving van eventuele andere (leer)stoornissen.

Checklist (pdf) of format (hulpprogramma) leerlingdossier downloaden:
www.masterplandyslexie.nl > vergoedingsregeling.

Hoe draag ik het leerlingdossier over aan de ouders?

Als het leerlingdossier ondertekend is door het bevoegd gezag van de school (directie), nodigt u de ouders uit voor een gesprek. In dit gesprek:

- licht u de inhoud van het leerlingdossier toe;
- geeft u de ouders gelegenheid om vragen te stellen;
- draagt u het leerlingdossier over aan de ouders;
- geeft u eventueel aan bij welke diagnosticus of behandelaar de ouders terecht kunnen? Met wie heeft de school goede ervaringen? Welke andere ouders of leerlingen kunnen iets over hun ervaringen vertellen? Laat de ouders zelf contact leggen;
- vraagt u de ouders om op de hoogte gehouden te worden van het diagnostisch onderzoek en de behandelingen;
- geeft u aan dat u graag in gesprek gaat met de diagnosticus/behandelaar om de begeleiding en ondersteuning van de leerling op elkaar af te stemmen.

Wat als ouders zelf dyslexie hebben laten vaststellen?

Soms nemen ouders zelf initiatief om dyslexie te laten vaststellen. Ze laten een onderzoek uitvoeren of starten met externe hulp, zonder de school daarover in te lichten of daarin te betrekken. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Het kan zijn dat ouders:

- zich onvoldoende geïnformeerd voelen over of betrokken voelen bij wat er op school gebeurt;
- er geen vertrouwen in hebben dat de school voldoende extra leeshulp kan bieden;
- vinden dat de extra hulp op school te weinig resultaat oplevert;
- vinden dat de school te lang wacht met het inschakelen van externe hulp;
- van mening zijn dat een dyslexieverklaring dé oplossing is voor hun kind en dit zo snel mogelijk willen regelen.

In dit soort situaties is het van belang dat de school in gesprek gaat met de ouders. Doel van dit gesprek is dat het de school en de ouders weer dichterbij elkaar brengt vanuit de benadering dat u beiden het belang van het kind voorop stelt. Daarnaast kunt u het gesprek benutten om informatie over het kind en zijn/haar problemen te krijgen, zodat u uw onderwijs daarop aan kunt sluiten. Ouders kennen hun kind als geen ander: het karakter, de voor- en afkeuren, ambities en het zelfbeeld. Ze kennen de medische geschiedenis van hun kind, weten waar hun kind zich zorgen om maakt, hoe het het beste leert of gemotiveerd kan worden enzovoort. Bovendien hebben ouders via internet vaak al veel informatie over leesproblemen en/of dyslexie verzameld en weten ze veel van het specifieke probleem af.

4

AFSTEMMEN

Waarom afstemmen tussen de school en de behandelaar?

Het is belangrijk dat de instructie van de externe behandelaar en die van de school consistent zijn. Verschillen in instructie kunnen tot verwarring leiden en zorgen voor onnodige extra inspanningen van de leerling. Een goede Informatie-uitwisseling tussen de behandelaar, de ouders en de school leidt tot betere prestaties voor lezen en spellen, ook op ale lange termijn.

Hoe kunnen ouders, school en behandelaar informatie uitwisselen?

Er zijn verschillende mogelijkheden om informatie tussen ouders, school en behandelaar uit te wisselen:

- een gesprek tussen school, behandelaar en ouders, bijvoorbeeld bij de start van de behandeling, bij een tussentijdse evaluatie of bij afronding van de behandeling;
- telefonisch contact. Maak van tevoren duidelijke afspraken over wie er contact opneemt, op welke dag/welk tijdstip en wat er wordt besproken;
- contactschrift: sommige behandelaars werken met een communicatieschrift dat circuleert tussen de behandelaar, de school en de ouders. In het schrift kan informatie gezet worden die van belang is voor de andere partij: de uitslag van een lees- of spellingtoets, een nieuw aangeleerde spellingregel, de houding en motivatie van de leerling of het gebruik van compenserende of dispenserende maatregelen. Het schrift is niet alleen bedoeld om informatie in te winnen, maar ook om informatie te geven;
- andere initiatieven van de behandelaar of de school, zoals een open middag of een open leesles.

Tips voor de school:

- Informeer de behandelaar over de methodes, materialen en werkwijzen van de school, zodat hij/zij het behandelplan daarop kan laten aansluiten.
- Vraag om het behandelplan in te zien. Als dit niet op initiatief van de behandelaar gebeurt, geef dan zelf aan gezamenlijk het behandelplan te willen bespreken. Tijdens die bespreking kunnen eventuele handelingsadviezen voor de school worden besproken.
- Als de school oefeningen aan de leerling meegeeft om thuis te doen, informeer ouders dan altijd over het doel/nut van de oefeningen en de wijze waarop moet worden geoefend.

Steunpunt Dyslexie, www.steunpuntdyslexie.nl / telefoon 0800 5010 (gratis).

Arga Paternotte (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; leidraad voor ouders*. Bilthoven: Stichting Balans/Steunpunt Dyslexie.

Tom Braams (2009). *Kinderen met dyslexie; een gids voor ouders*. Amsterdam: Boom Uitgeverij.

5

BEGELEIDING EN ONDERSTEUNING

Wat doet een dyslexiecoach?

Een school kan een dyslexiecoach aanstellen. Dit kan een leerkracht of een intern begeleider zijn, die hiervoor gedeeltelijk is vrijgesteld. De dyslexiecoach speelt een centrale rol in de begeleiding en ondersteuning van dyslectische leerlingen. Een dyslexiecoach:

- bespreekt samen met de leerling zijn/haar behoefte aan ondersteuning en begeleiding;
- ziet erop toe dat er een begeleidingsplan komt en dat de leerling bij de opstelling daarvan wordt betrokken;
- coacht en steunt de leerling wanneer docenten zich niet houden aan gemaakte afspraken;
- zoekt samen met de leerling naar oplossingen bij sociaal-emotionele of acceptatieproblemen;
- organiseert lotgenotencontacten;
- functioneert als vertrouwenspersoon.

Hoe voer ik een (coachings)gesprek met een (dyslectische) leerling?

Enkele tips voor het voeren van een (coachings)gesprek met een leerling:

- Bereid het gesprek voor. Ga niet improviseren;
- Neem de tijd voor het gesprek. Kies een moment dat u die tijd ook heeft voor de leerling;
- Stel de leerling op zijn gemak en zorg voor een vertrouwde en prettige sfeer;
- Kies een rustige plek;
- Geef aan waarom u met hem/haar wilt praten en baken het onderwerp af;
- Bedenk een goede startvraag;
- Neem een luisterende houding aan en geef de leerling de ruimte om vrijuit te praten;
- Stel enkelvoudige en ondubbelzinnige vragen;
- Vat in uw eigen woorden samen wat de leerling heeft verteld; dit stimuleert hem/haar verder te vertellen;
- Benoem ook emoties en verdriet;
- Bied de leerling ruimte om zelf oplossingen te bedenken en neem deze oplossingen serieus;
- Laat de leerling zelf afspraken samenvatten;
- Sluit het gesprek goed af en geef aan wat het vervolg is.

Hoe kan ik een leerling met leesproblemen toch stimuleren te lezen?

Ook leerlingen met leesproblemen kunnen veel plezier beleven aan het lezen van verhalen. En het is ook belangrijk om ze daarin te stimuleren. Natuurlijk zijn er tegenwoordig van veel boeken luisterversies te verkrijgen. Maar ook gewone boeken kunnen soms zeer geschikt zijn voor leerlingen met dyslexie.

Veel bibliotheken, maar ook scholen, hebben tegenwoordig een makkelijk lezen plein ingericht. Daar zijn boeken te vinden die door een eenvoudiger taalgebruik, een duidelijke lay-out, een aantrekkelijke omslag en sprekende illustraties, deze leerlingen toch een positieve leeservaring kunnen bezorgen. Maar het allerbelangrijkste is misschien wel dat het onderwerp de leerling aanspreekt.

www.makkelijklezenplein.nl

www.makkelijklezen.nl

Wanneer zet ik technische hulpmiddelen in? En welke?

Er zijn veel technische hulpmiddelen die leerlingen met dyslexie in staat stellen op leeftijdsniveau te functioneren. Ze bieden ondersteuning op het gebied van technisch en begrijpend lezen, spellen en strategisch schrijven, opzoeken in woordenboeken, structureren en het maken van toetsen en examens.

Het is belangrijk om al vroeg (in groep 3 of 4) hulpmiddelen in te zetten, zodra u merkt dat een leerling problemen heeft met leren lezen of spellen:

- het voorkomt dat de leerling een informatieachterstand oploopt bij andere vakken;
- het verhoogt de leesvaardigheid wanneer de leerling meeleest bij een voorgelezen tekst;
- het laat de leerling de voordelen van de hulpmiddelen ervaren en voorkomt dat ze zich ervoor schamen (in de puberteit) op een moment dat de hoeveelheid zelfstandig te verwerken leesstof toeneemt (in het voortgezet onderwijs).

De brochure Technische maatjes bij dyslexie (met dvd) geeft een overzicht en schetst de mogelijkheden die ict-middelen – hard- en software – dyslectische leerlingen kunnen bieden om het lezen en schrijven te ondersteunen. De middelen die worden getoond en beschreven, hebben vooral tot doel compensatie te bieden voor spellingproblemen of technische leesproblemen.

De keuze van het juiste hulpmiddel is sterk afhankelijk van de voorkeur van de leerling en het doel waarvoor het wordt ingezet. Op de website van het Masterplan Dyslexie staan enkele kijk- en keuzewijzers, die bij het kiezen van het juiste hulpmiddel kunnen helpen.

Jos Smeets en Ria Kleijnen (2008). Technische maatjes bij dyslexie; compenserende en dispenserende hulpmiddelen. Bestellen of downloaden via www.masterplandyslexie.nl.
Bekijk ook de filmpjes via www.leraar24.nl.

Meer informatie: <http://dyslexie.kennisnet.nl>.
www.masterplandyslexie.nl > zoeken op: dyslexie en ict.

De map *Surfplank* van het Vlaamse steunpunt dyslexie biedt nuttige tips voor de inzet van ict-hulpmiddelen door leerlingen met dyslexie. De map bestellen of downloaden: www.letop.be > projecten > surfplank.

Dyslexie, school & gezondheidszorg

Een draaiboek voor scholen

Dit draaiboek laat in vijf stappen zien hoe scholen kunnen omgaan met leerlingen met leesproblemen en dyslexie. Vanaf (1) **de eerste signalen** beschrijft het (2) de **extra begeleiding op school** tot aan de afweging (3) of **dyslexiebehandeling nodig** is in de gezondheidszorg. Hoe kun je, als een leerling eenmaal in behandeling is, (4) **afstemmen** met de behandelaar? En (5) welke **begeleiding en ondersteuning** blijft voor, tijdens en na de behandeling nodig op school?

Meer achtergrondinformatie vindt u op www.masterplandyslexie.nl (voor scholen) of www.steunpuntdyslexie.nl (voor ouders).

Er zijn ook twee **nieuwe websites**: www.dyslexieroute.nl (over rol van de school bij verwijzing naar de gezondheidszorg) en <http://dyslexie.kennisnet.nl> (over ict-hulpmiddelen voor leerlingen met leesproblemen en dyslexie).